

Godišnji izvještaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2017. godini

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O DOGAĐAJIMA KOJI SU
UTICALI NA BEZBJEDNOST LETENJA U 2017.
GODINI**

Direkcija za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine (BHDCA), kao organ nadležan i odgovoran za obavljanje funkcije regulatora i nadzor u oblasti civilnog vazduhoplovstva, ima za obavezu da odgovori obavezama Bosne i Hercegovine kao države članice Međunarodne organizacije za civilno vazduhoplovstvo (*International Civil Aviation Organization-ICAO*) i potpisnice Čikaške konvencije.

Uz to, Bosna i Hercegovina (BiH) je član Evropske konferencije civilnog vazduhoplovstva (*European Civil Aviation Conference-ECAC*) i ima status posmatrača u radu Evropske agencije za bezbjednost u vazduhoplovstvu (*European Aviation Safety Agency-EASA*).

BiH je ratifikovala Sporazum o uspostavljanju Zajedničke vazduhoplovne oblasti (*European Common Aviation Area-ECAA*) i potpisala radni aranžman sa EASA, čime je prihvatila obavezu usklađivanja, transponovanja i primjene propisa Evropske unije u oblasti civilnog vazduhoplovstva.

BHDCA, kao jedina vazduhoplovna nadzorna i regulatorna vlast u Bosni i Hercegovini, učestvuje u omogućavanju bezbjednog odvijanja vazdušnog saobraćaja u prostoru Bosne i Hercegovine.

U skladu sa obavezama preuzetim pristupanjem BiH, kao punopravne članice u ICAO, ECAC, EUROCONTROL i potpisivanjem ECAA multilateralnog sporazuma sa Evropskom unijom, zadatak BHDCA je da obezbijedi implementaciju međunarodnih standarda bezbjednosti letenja (*Safety*) i bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (*Security*), kao i blisku saradnju sa subjektima odgovornim za implementaciju pomenutih standarda i preporučenih praksi na operativnom nivou.

1. Bezbjednost letenja (Safety)

Funkciju regulatora i nadzora koju obavlja BHDCA i koje se odnose na bezbjednost vazdušne plovidbe obavljaju se kroz određene vazduhoplovne funkcionalne oblasti, a to su:

- a) plovidbenost vazduhoplova,
- b) operacije vazduhoplova,
- c) licenciranje letaćkog osoblja,
- d) vazduhoplovna navigacija,
- e) aerodromi.

U Bosni i Hercegovini funkcionišu sljedeći pružaoci usluga, od kojih se u najvećoj mjeri i dobijaju izvještaji o određenim događajima u oblasti bezbjednosti letenja:

A) Agencija za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi Bosne i Hercegovine (BHANSA).

B) Međunarodni aerodromi:

- 1) Međunarodni aerodrom Sarajevo,
- 2) Međunarodni aerodrom Banja Luka,
- 3) Međunarodna zračna luka – aerodrom Mostar i
- 4) Međunarodni aerodrom Tuzla.

C) Letjelišta:

- 1) "Stipe Krišto" Livno,
- 2) "Golubić" Bihać,
- 3) "Urije" Prijedor,
- 4) "Jegin lug" Tuzla,
- 5) "Zalužani" Banjaluka,
- 6) "Popovi-Bijeljina" Bijeljina,
- 7) "Ciljuge" Živinice,
- 8) "Medeno Polje" Bosanski Petrovac,
- 9) "Glasinac" Sokolac,
- 10) "Kenan Jusufbašić" Visoko,
- 11) "Kreševo" Kreševo.

D) Tereni:

- 1) "Gljiva" Trebinje i
- 2) "Bjelašnica" Bjelašnica.

E) Avio-kompanije:

"ICAR Air" Tuzla

F) Škola letenja:

- 1) Vazduhoplovno jedriličarska škola AK Bihać,
- 2) "SPL škola letenja" AK Tuzla,
- 3) Jedriličarska škola AK Prijedor,
- 4) „Vazduhoplovna škola“ AK Prijedor,
- 5) Škola letenja AK "Sveti Ilija" Banja Luka,
- 6) Obuka pilota jedrilica AK "Sveti Ilija" Banja Luka,
- 7) „Škola letenja“ AK Prijedor (Padobranska sekcija),
- 8) SBA "COMMUNICATIONS" (PPL),
- 9) SBA "COMMUNICATIONS" (MLV).

G) Organizacije za održavanje vazduhoplova (PART 145), kontinuiranu plovidbenost (CAMO) i vazduhoplovno - tehničku obuku:

- 1) Avio-servis Ikar Laktaši (BA.MF),
- 2) Avioinženjering Laktaši (E7.MF),
- 3) Orao Bijeljina (E7.145),

- 4) Icar Air Tuzla (CAMO),
- 5) Srednja škola metalnih zanimanja Sarajevo (BA.147) i
- 6) AvioBOSS d.o.o. (BA.145).

H) Medicinski centri:

- 1) Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika u saobraćaju – Sarajevo

I) Centri za obuku vazduhoplovnog osoblja na aerodromu:

- 1) Međunarodni aerodrom Sarajevo,
- 2) Međunarodni aerodrom Banja Luka i
- 3) Međunarodni aerodrom Tuzla.

1.1 Identifikacija i sistematizacija hazarda i njihove posljedice

Vazduhoplovna industrija se svakodnevno susreće sa širokim spektrom rizika koji se odnose na letačke operacije, na službe kontrole letenja, službe održavanja, aerodrome, kao i državnu administraciju. Međutim, nemoguće je eliminisati sve rizike, niti su sve metode mitigacije rizika ekonomski izvodljive.

Direkcija za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine kontinuirano dobija izvještaje o događajima u civilnom vazduhoplovstvu i vrši njihove analize i daje preporuke kako bi se unaprijedila bezbjednost vazdušne plovidbe.

Radi lakšeg razumijevanja određenih pojmova, koji će se koristiti u daljem tekstu, dajemo i definiciju određenih pojmova koji imaju sljedeće značenje:

- a) **Događaj:** nesreća, ozbiljna nezgoda (ozbiljan incident) i incident, neispravnost ili kvar vazduhoplova, njegove opreme ili bilo kojeg elementa sistema vazdušne navigacije koji se koristi ili ima namjeru da se koristi u svrhu ili u vezi sa operacijama vazduhoplova ili sa obezbjeđenjem sistema upravljanja vazdušnim saobraćajem ili pružanja navigacione pomoći vazduhoplovu.
- b) **Nesreća (udes) - Accident:** događaj povezan sa operacijom vazduhoplova, koji se desio od (trenutka) momenta ukrcavanja jedne ili više osoba u vazduhoplov sa namjerom da se obavi let, do (trenutka) momenta iskrcavanja svih osoba iz vazduhoplova, pri čemu je nastala bilo koja od sljedećih posljedica:
 - 1) smrt ili teška (ozbiljna) tjelesna povreda osobe zbog:
 - a) boravka u vazduhoplovu, ili
 - b) direktnog kontakta s bilo kojim dijelom vazduhoplova, uključujući dijelove koji su se odvojili od vazduhoplova, ili

- c) direktne izloženosti izduvnom mlazu mlaznog motora, osim kada su povrede nastale zbog prirodnih uzroka, samopovređivanjem ili su ih nanijele druge osobe, ili kada su povrede nanesene slijepim putnicima koji su se skrivali izvan dijelova koji su na raspolaganju putnicima i posadi;
- 2) oštećenje vazduhoplova ili oštećenje njegove strukture koje negativno utiče na jačinu strukture ili karakteristike leta vazduhoplova ili zahtijeva veću opravku ili zamjenu oštećene komponente, izuzev otkaza ili oštećenja motora (kada je oštećenje ograničeno na motor, kapotaže ili agregate) ili oštećenja elisa, krajeva krila, antena, guma, kočnica, oplata, malih udubljenja ili proboja u oplati vazduhoplova;
- 3) vazduhoplov nestao ili je potpuno nedostupan (nije mu moguće prići).
- c) **Ozbiljna nezgoda (ozbiljan incident) - *Serious Incident*:** događaj (nezgoda) koji obuhvata okolnosti koje ukazuju da se nesreća (udes) mogla dogoditi ili da se nesreća (udes) zamalo dogodila.
- d) **Nezgoda – Incident:** događaj koji je povezan sa operacijom vazduhoplova, koji utiče ili je mogao uticati na bezbjednost vazduhoplova, a nije nesreća (udes).

Hazardi u sistemu bezbjednosti vazdušne plovidbe (*Safety*) koji mogu izazvati nesreće, ozbiljne nezgode i nezgode svrstavaju u sljedeće vrste:

- 1) Hazardi koji se mogu javiti u toku sprovođenja operacija sa vazduhoplovima;
- 2) Hazardi koji su u vezi sa tehničkom uslovima, održavanjem i popravkom vazduhoplova;
- 3) Hazardi koji su u vezi sa aerodromima i zemaljskim uslugama;
- 4) Hazardi koji su u vezi sa uslugama i objektima u vazdušnoj plovidbi.

1.2 Godišnji obim saobraćaja u okviru FIR Sarajevo (broj operacija vazduhoplova)

Mjesec	Broj operacija
Januar	19255
Februar	17350
Mart	20544
April	26595
Maj	32623
Juni	37328
Juli	43241
Avgust	43769
Septembar	39871
Oktobar	34731
Novembar	22010
Decembar	21990
UKUPNO	359307

1.3 Pregled događaja

Ukupan broj događaja koji su uticali na bezbjednost letenja (*Safety*), prijavljenih BHDCA u toku 2017. godine, je 126. Od toga je 96 obaveznih i 30 dobrovoljnih izvještaja o događajima.

1.3.1 Vazduhoplovne nesreće i ozbiljne nezgode

Opis događaja	Nesreća/ Ozbiljna nezgoda	Nastala šteta/ozljede	Mjesto događaja
Pad vazduhoplova tipa Fuji FM 200-160 prilikom panoramskog leta	Nesreća	Pilot i četiri putnika su smrtno stradali. Vazduhoplov je pretrpio strukturalna oštećenja nakon udara u zemlju, te je u požaru nastalom nakon udara u potpunosti uništen.	Blizina Mostara
Avion tipa Zenair je udario u zemlju prilikom let iznad platoa planine	Nesreća	Velika strukturalna oštećenja vazduhoplova	Planina Bitovnja kod Konjica

Godišnji izvještaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2017. godini

Prinudno slijetanje vazduhoplova tipa DA62	Ozbiljna nezgoda	Nepoznato	Bivši vojni aerodrom Željava kod Bihaća
Gašenje motora vazduhoplova tipa A320 pri slijetanju	Ozbiljna nezgoda	Bez oštećenja i povrijeđenih osoba	Međunarodni aerodrom Tuzla
Sumnja u ispravnost dijela vazduhoplova	Ozbiljna nezgoda	Bez većih oštećenja i povrijeđenih osoba	Avio - servis

1.3.2 Događaji u vezi sa sprovođenjem operacija vazduhoplovom

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
1	Problemi sa motorom u fazi penjanja	Blizina aerodroma	Kontaminacija konektora transmitera minimalnog pritiska ulja u motoru	BHDCA je informisala o ovom događaju CAA države u čijem registru se nalazi predmetni avion. BHDCA nema mjere prevencije za ovaj događaj.
1	Pregrijavanje desnog motora pri polijetanju	Blizina aerodroma nakon polijetanja	Nepoznat	BHDCA je informisala o ovom događaju CAA države u čijem registru se nalazi predmetni avion.
1	Curenje tečnosti iz sistema iznad nosnog točka prilikom parkiranja	Aerodrom	Puknuće crijeva na nosnoj nozi	Navedena komponenta je zamijenjena, te je izvršen test. Test bez nalaza. Dodatna istraga nije bila potrebna.

1	Oštećena guma na nosnom točku stajnog trapa i nedostajanje jednog dijela svjetlosne lampe na istom	Aerodrom	Nepravilnosti na površini piste aerodroma	BHCA nema mjere prevencije za ovaj događaj.
7	Ometanje posade vazduhoplova laserom	Faza slijetanja vazduhoplova na aerodrom	Zloupotreba lasera od strane nepoznatih lica	<p>Ukoliko postoji mogućnost, potrebno je održati javnu prezentaciju na lokalnim medijima, a i šire, o ozbiljnosti koja proizilazi iz ovakvih postupaka, tj. koliko ovakvi postupci mogu ugroziti bezbjednost vazdušne plovidbe, pogotovo jer se u ovom slučaju radilo o jednoj od najosjetljivijih faza leta – slijetanju.</p> <p>Ukoliko se slučaj bude ponavljao, obavijestiti nadležne organe, kako bi mogli preduzeti odgovarajuće mjere protiv počinitelaca.</p> <p>U nacrtu Zakona o vazduhoplovstvu u 2017. godini, u kaznenim odredbama navedeno je da će se novčano kazniti osobe koje laserom ometaju posade vazduhoplova.</p>

1	Povreda člana kabinskog osoblja nakon slijetanja i iskrcavanja putnika	Aerodrom	Nepoznat	BHDCA je o ovom događaju obavijestila CAA države u čijem je registru vazduhoplov, a CAA te države je obavijestio BHDCA da je istraga događaja u toku.
1	Problemi pri slijetanju	Aerodrom	Loše stanje guma stajnog trapa	Potrebno je prije leta provjeriti stanje u kome se nalaze gume stajnog trapa vazduhoplova. Ne započinjati let ukoliko se gume stajnog trapa nalaze u lošem stanju (ispod propisanog minimuma).
1	Udar groma u vazduhoplov prilikom slijetanja	Blizina aerodroma	Meteorološka pojava	U slučaju kada se leti u lošim vremenskim uslovima, potrebno je preduzeti sve raspoložive mjere prevencije i izbjegavanja potencijalnih / prognoziranih područja električnog pražnjenja u skladu sa zahtjevima/preporukama AFM/FCOM/OM kako ne bi dolazilo do ovakvih događaja.
1	Letenje zmajem sa motorom bez važeće dozvole/potvrde o obučenosti za pomenutu vrstu vazduhoplova	Vazdušni prostor Bosne i Hercegovine	Nepoštovanje zakonske regulative	Pošto je predmetnom pilotu izdata potvrda o obučenosti pilota zmaja sa motorom, BHDCA nema mjera prevencije za ovaj događaj.

Godišnji izvještaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2017. godini

1	Ispitivaču isteklo ovlaštenje ispitivača a radio produženje ovlaštenja	Bosna i Hercegovina	Ispitivač nije znao da mu je ovlaštenje isteklo	BHDCA nema mjera prevencije ali će se nastaviti sa praćenjem trenda ove vrste događaja.
2	Let motornim zmajem na maloj visini	Iznad grada	Nepoznavanje ili nepoštovanje minimalne visine pri letu iznad naseljenih mjesta	Istraga ovih događaja je u toku.
1	Utvrđivanje autentičnosti dokumentacije koja se odnosi na Zahtjev za produženje potvrde o obučenosti padobranca	BiH	Nepoznat	Istraga ovog događaja je u toku.
1	Neovlašteno letenje dva motorna zmaja	CTR aerodroma	Nepoznavanje ili nepoštovanje pravila letenja u CTR	Kontaktirati upravnika letilišta, sa koga su motorni zmajevi poletjeli, kako bi se dobile informacije o ovim letovima i kako bi se osobama koje su letjele ukazalo na ugrožavanje bezbjednosti letenja (safety) koje su isti prouzrokovali.

1.3.3 Događaji u vezi sa tehničkom uslovima, održavanjem i popravkom vazduhoplova

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
1	Tijelo vijka vertikalnog kormila pravca pojedeno	Aero-klub	Nepoznat	BHDCA je uputila dopis proizvođaču aviona u kome je iste obavijestila o ovom događaju i od kojih je dobijen odgovor da su stupili u kontakt sa aero-klubom koji je prijavio ovaj događaj. Mehaničar aero-kluba je u rezervi imao novi vijak koji je bez problema postavio na mjesto oštećenog.
1	Uočena pukotina na vertikalnom kormilu pravca tokom dnevnog pregleda	Aero-klub	Nepoznat	BHDCA je uputila dopis proizvođaču aviona u kome je iste obavijestila o ovom događaju.

1.3.4 Događaji koji su u vezi s uslugama i objektima/postrojenjima u vazdušnoj plovidbi

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
22	Loša čujnost između kontrolora letenja i pilota vazduhoplova	BHACC	Problem u radu sa VCS sistemom	<p>Odjel za vazduhoplovnu tehniku ATCU I, u koordinaciji sa Odjelom za operacije ATCU I, da utvrdi procedure i postupke koji će umanjiti ili otkloniti uticaj na operacije prilikom rada u sektoru UPPER, posebno imajući u vidu predstojeću ljetnu sezonu.</p> <p>Izvršiti preispitivanje i po potrebi ažuriranje dokumenta "Operativne procedure i instrukcije za rad u BHACC", ATC.UPU.019, u cilju definisanja rada sa govornim komunikacijama prilikom korištenja frekvencija namijenjenih za UPPER.</p>
10	Neadekvatan raspored smjena kontrolora letenja	Kontrola letenja	Raspored za pojedine mjesece u 2017. godini nije u skladu sa Pravilnikom o radu BHANSA-e glede odmora posle noćne smjene	<ul style="list-style-type: none"> - Dokument "Operativne procedure i instrukcije za rad u BHACC", ATC.UPU.019, poglavlje 4.2 i 4.4 nije usklađen u skladu sa zaključkom broj 3A. Uprave Agencije, usvojenim na 23. sjednici Uprave Agencije, od 28.09.2016. godine. - Termin "izuzetnim slučajevima" koji se spominje u poglavlju "Dio šesti – radno vrijeme", dokumenta "Pravilnik o radu", HR.MAN.002, potrebno je jasnije precizirati u cilju definisanja uslova pod kojima odmor kontrolora vazdušnog saobraćaja može trajati manje od 48 h. - U cilju prevencije budućih događaja, organizaciju smjena BHACC organizovati uvažavajući dokument "Pravilnik o radu", HR.MAN.002. - Od strane kancelarije za bezbjednost BHANSA-e, utvrditi potrebu za sprovođenjem ciljanog pregleda bezbjednosti vazdušne plovidbe, koji će se odnositi na raspored rada operativnog osoblja u BHACC.

3	Peckanje očiju, kašalj i otežano disanje zaposlenih	Operativna sala BHACC	Loš kvalitet vazduha	<ul style="list-style-type: none"> - Utvrditi potrebu od strane nadležnih za procjenom rizika za rad u postojećim uslovima radne okoline u Operativnoj sali BHACC/ATCU I. - Od strane nadležnih utvrditi mogućnost poboljšanja vazduha u radnoj okolini operativne sale BHACC/ATCU I za (zimsku) sezonu 2017/2018. godina. - Od strane nadležnih utvrditi potrebu za definisanjem internih standarda kvaliteta vazduha u radnom okruženju na nivou BHANSA-e. - Od strane nadležnih utvrditi potrebu za periodičnim mjerenjem kvaliteta vazduha u radnom okruženju Operativne sale BHACC/ATCU I uz analizu iste, uzimajući u obzir kvalitet ambijentalnog vazduha. - Od strane nadležnih utvrditi potrebu za propisivanjem jasnog broja filtera, koji su neophodni za neometan rad klimatizacije na godišnjem nivou, u cilju osiguranja zadovoljavajućeg nivoa kvaliteta vazduha u Operativnoj sali BHACC/ATCU I.
2	Prekid veza na relaciji ATCU I - ATCU II, prekid telekomunikacionih linija	ATCU I – ATCU II	Nije moguće utvrditi zbog čega je došlo do prekida telekomunikacionih linija u zakupu od BH TELECOM-a, s obzirom da nema zvanične informacije od strane BH TELECOM-a.	<p>Analizirati važeći ugovor sa BH TELECOM-om u skladu sa "Priručnikom za upravljanje sigurnošću zračne plovidbe u BHANSA", te dokumentom "Program osiguranja kvalitete dobavljača", s ciljem definisanja zahtjeva (ažuriranje postojećeg ili izradu novog ugovora) za održavanjem opreme u vlasništvu BH TELECOM-a, tehničkom podrškom operativnim servisima bez vremenskog ograničenja, definisanim noivoom kvaliteta usluge (SLA) na cijelom komunikacionom prenosnom putu, uključujući i mjesne završetke.</p> <p>Analizirati prednosti/slabosti zakupa telekomunikacionih linija od vanjskih pružaoca usluga, te razmotriti uspostavljanje vlastitih nezavisnih telekomunikacionih linija između operativnih jedinica BHANSA-e.</p> <p>Preispitati, te po potrebi ažurirati dokument "Operativne instrukcije i procedure za rad u BHACC", u cilju definisanja potrebnih operativno-tehničkih preduslova, neophodnih za donošenje odluke šefa smjene o početku rada ATCU II (u sadašnjem režimu rada, 06:00 – 14:00 UTC).</p>

2	Nemogućnost uspostavljanja poziva prema JPAKL-ovima	BiH FIR (LQSB)	Postojanje anomalije u VCS sistemu koja onemogućava uspostavljanje poziva	Preispitati, te po potrebi, ažurirati dokument "Operativne procedure i instrukcije za rad u BHACC", na način da se jasno propišu procedure i instrukcije za rad sa sistemima za ostvarivanje G-G i A-G komunikacija, kao i da se definiše "normalan" i vanredni" režim rada sa dostupnim tehničkim sistemima. Utvrđiti potrebu za tehničkim prilagođavanjem VCS sistema, na način da se ukloni mogućnost automatskog aktiviranja konferencijskog poziva.
1	Avion nije bio vidljiv na ekranu	BHACC	Anomalija koja onemogućava primjenu LoA između ACC Sarajevo i ACC Zagreb	Preispitati tehnologiju rada na način da odražava sistemske mogućnosti ili jasnije definiše postupke i procedure operativnog osoblja u slučaju prisutne sistemske anomalije, koja se odnosi na predmetni događaj.
1	Slijetanje paraglajderom	Neposredna blizina aerodroma	N/A	Potrebno je jasno definisati da li kontrola letenja radi u vrijeme kad se vrši letenje paraglajderom ili ne, odnosno da li to letenje paraglajderom zaista predstavlja opasnost po bezbjednost letenja (safety).
1	Neovlašten ulazak u TMA, nakon ulaska u TMA pogrešno javljanje ulaska	TMA	Nepoštovanje procedure ulaska u TMA	Razmotriti mogućnost dostavljanja dopisa nadležnim osobama za izvršavanje operacija kompanija koje vrše oralnu vakcinaciju lisica o nivou rizika ugrožavanja bezbjednosti letenja (Safety). Razmotriti mogućnost upoznavanja posada aviona koje vrše oralnu vakcinaciju lisica sa procedurama polijetanja sa aerodroma (letilišta), kao i upoznavanje sa geografskim tačkama u BiH.
1	Prekid G/G komunikacije	Kontrola letenja BiH – Kontrola letenja Zagreb	Slot za karticu VCS sistema	Izvršen je izmještaj kartice u ispravan slot, čime je problem riješen i nije se više ponavljao, tako da BHDCA nema mjere prevencije za ovaj događaj.

1	Oblasni kontrolori letenja nisu upoznati s novom procedurom za divergiranje	BHACC	Nepoznat	<p>Od strane nadležnih, te u skladu s operativnim potrebama, utvrditi potrebu izdavanja instrukcije za operativno osoblje u ATCU I, na način kako to opisuju dokument "Operativne instrukcije i procedure za rad u BHACC".</p> <p>Od strane nadležnih osoba, izvršiti pregled dokumentacije u Odjelu za operacije ATCU I s ciljem potvrde primjenljivosti samo onih instrukcija koje su u skladu sa sistemom kvaliteta BHANSA-e.</p>
1	Prokišnjavanje u ARO i MWO	Toranj kontrole letenja	Neizvođenje predviđenih radova na objektu tornja kontrole letenja	<p>Potrebno je da BHANSA angažuje stručnu osobu građevinske struke, koja će izvršiti pregled postojećeg stanja i koja bi napravila prijedlog izvedbenog stanja za sanaciju objekta tornja kontrole letenja.</p> <p>Potrebno je da BHANSA posle izrade i usvajanja prijedloga izvedbenog stanja sanacije objekta ponovo pokrene hitni postupak javne nabavke građevinskih radova.</p> <p>Iznaći način da se u prostorijama u kojima prokišnja izvrši hitni razmještaj radnih pozicija i električnih instalacija, kako bi se do konačnog rješenja odnosno sanacije objekta, izbjegao rizik od strujnog udara.</p> <p>Prilikom zaključivanja budućih Ugovora o održavanju infrastrukture, naročito vezani za infrastrukturu iz koje se obavlja operativni rad i koju BHANSA koristi za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi BiH, voditi računa o odredbama Priručnika za upravljanje bezbjednošću vazdušne plovidbe BHANSA – poglavlje 14 – Vanjske usluge, kao i dokumenta "Program osiguranja kvalitete dobavljača" radi eliminisanja mogućih posljedica po bezbjednost vazdušne plovidbe.</p> <p>Posebno voditi računa da se, u skladu sa mogućnostima, procesi javne nabavke odrade pravovremeno a time i skrate rokovi potrebni za obavljanje odgovarajućih radova ili intervencija na objektima iz kojih se obavlja operativni rad. U komisijama za predmetne javne nabavke potrebno je uključiti stručno osoblje i operativno osoblje vezano za upotrebu i/ili održavanje predmeta javne nabavke.</p>

1.3.5 Događaji u vezi s aerodromima i zemaljskim uslugama

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
26	Sudari aviona s pticama	aerodromi	Stalno i povremeno prisustvo ptica na i u bližoj okolini aerodroma	<p>Preporučuje se da aerodromi posvete pažnju preventivnom djelovanju i sistematskom i permanentnom sprovođenju propisa koji utvrđuju ponašanje svih učesnika vazdušnog saobraćaja u vezi sa kontrolom pojave ptica na aerodromu.</p> <p>U periodu vegetacije potrebno je pojačati mjere i aktivnosti na rastjerivanju ptica na aerodromu i njegovoj bližoj okolini.</p> <p>Sredstva koja aerodrom može koristiti u cilju rastjerivanja ptica su: plinski topovi, vozilo sa instalisanom sirenom koja ispušta krike predatora, vazdušne puške, izdresirani jastrebovi.</p>
5	Životinje na manevarskim površinama	aerodromi	Postojanje šupljina u ogradi oko aerodroma kroz koje se sitna divljač može provući	<p>Potrebno je da aerodrom izvrši pregled ograde radi ustanovljavanja da li na istoj postoje otvori preko kojih životinje mogu doći na manevarske površine, odnosno, da li na području manevarskih površina postoji obitavalište životinja.</p> <p>Ukoliko se nakon obilaska ustanovi da na ogradi postoje otvori, iste je potrebno zatvoriti, a ukoliko se ustanovi da na području manevarskih površina postoji prethodno pomenuto obitavalište, potrebno je ta obitavališta ukloniti.</p>

2	Nevezivanje paketa sa DGR-om	Bagažnik aviona na platform aerodroma	Nepoštovanje procedura od strane osoblja koje je pakovalo pošiljke sa opasnim materijama	BHCA je e-mailom obavijestila predmetnu avio-kompaniju o ovom događaju, tražeći od istih da se očituju po ovoj problematici.
2	Način dolaska radnika do tornja kontrole letenja	Aerodrom - JPAKL	Usljed vremenskih nepogoda srušen je dio ograde između JPAKL-a i aerodroma	<p>Da načelnik JPAKL-a organizuje interni sastanak s predstavnicima Odsjeka kontrole letenja (ATC) JPAKL, Odsjeka za vazduhoplovnu tehniku JPAKL-a, Odsjeka za preduzetno informisanje (ARO) JPAKL-a i Odsjeka za vazduhoplovnu meteorologiju JPAKL-a, kako bi na istom utvrdili proceduru dolaska/odlaska zaposlenih JPAKL-a van administrativnog radnog vremena.</p> <p>Da BHANSA realizuje planirane aktivnosti navedene u dopisu "Uspostavljanje službenog prolaza na lokaciji JPAKL", kako bi objekat JPAKL postao 'landside', te bi u tom slučaju zaposlenici istog dolazili na posao na način kao što je bio slučaj do pada dijela ograde.</p>
7	Kretanje osoba i vozila po manevarskim površinama aerodroma bez dozvole i radio-komunikacije sa tornjem kontrole letenja	aerodrom	Nepoštovanje pravila za traženje dozvole od kontrolora letenja, niti posjedovanja komunikacije sa tornjem kontrole letenja prilikom kretanja po manevarskim površinama	<p>Uputiti dopis aerodromu i Graničnoj policiji BiH, kako bi ih informisali o navedenim događajima.</p> <p>Potrebno je da predstavnik BHANSA-e na Komitetu bezbjednosti aerodrome upozna članove istog o navedenim događajima, kako bi aerodrom i Granična policija BiH mogli preduzeti odgovarajuće mjere, kako ne bi dolazilo do ugrožavanja bezbjednosti odvijanja vazdušne plovidbe (safety) na istom.</p>

Godišnji izvještaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2017. godini

1	Kapanje goriva sa krila aviona na parking poziciji	aerodrom	Nepoznat	Osoblje aerodroma obavijestilo kapetana o ovom događaju koji je rekao da to ne predstavlja veći problem. Obavještena je i spasilačko-vatrogasna jedinica aerodroma, kao i koordinator SMS-a i koordinator sektora saobraćaja i usluga u vazdušnom saobraćaju.
1	Emergency slide ispao prilikom zatvaranja prednjih putničkih vrata iz slide kontejnera	Parking pozicija aerodroma	Nepoznat	BHDCA je obavijestila avio-prevoznika o ovom događaju, od kojih je dobijena povratna informacija, da su sa tehničke strane ispitali ovaj događaj i da će obavijestiti sve pilote o ovom događaju kroz Safety letter.
1	Prosipanja goriva ispod lijevog krila vazduhoplova	Parking pozicija aerodroma	Pogrešno setovanje sistema za usmjeravanje goriva unutar vazduhoplova	BHDCA je obavijestila predmetnu avio-kompaniju o ovom događaju i zatražila od istih da se dostave rezultati istrage ali nije bilo odgovora.
1	Neispravno vatrogasno vozilo i nedostatak osoblja	Aerodrom	Neadekvatan plan za održavanje opreme i neadekvatno planiranje broja i školovanja osoblja	Popraviti u što kraćem roku opremu koja je neispravna, izraditi plan održavanja opreme, vratiti ostatak sezonskog osoblja i sprovesti dodatno školovanje osoblja.

1	Zbog naknadno najavljenog leta pojedini radnici su napustili svoje radno mjesto iz raznih službi.	Aerodrom	Napuštanje radnog mjesta prije vremena	Upozoriti rukovodeće osoblje aerodroma o ovom događaju i sprovesti interno školovanje – airside safety.
1	Grmovi u zoni osnovne staze	Aerodrom	Neredovno održavanje travnatih površina aerodroma	Potrebno je da služba održavanja: - vrši učestale preglede osnovne staze i vozne staze; - da redovno održava i čisti navedene površine. Potrebno je izraditi plan održavanja.
1	Promjena odluke pri utovaru tereta u avion na parking poziciji aerodroma	Parking pozicija aerodroma	Neslijeđenje pravila od strane zaposlenih za utovar tereta predmetne avio-kompanije	BHDCA nema mjera prevencije za ovaj događaj zbog toga što su o ovom događaju obaviještene relevantne osobe, te ukoliko se ovakav događaj bude ponovio, predložiće se mjere prevencije.
1	Mogućnost povrede parking signaliste	Parking pozicija aerodroma	Kapetan vazduhoplova je otpustio kočnice prilikom parkiranja prije nego što je dobio jasan signal od zemaljskog osoblja za opslugu vazduhoplova	BHDCA je obavijestila CAA države u čijem registru se nalazi predmetni vazduhoplov i tražila da joj se dostave rezultati istrage o ovom događaju, ali odgovora nije bilo.

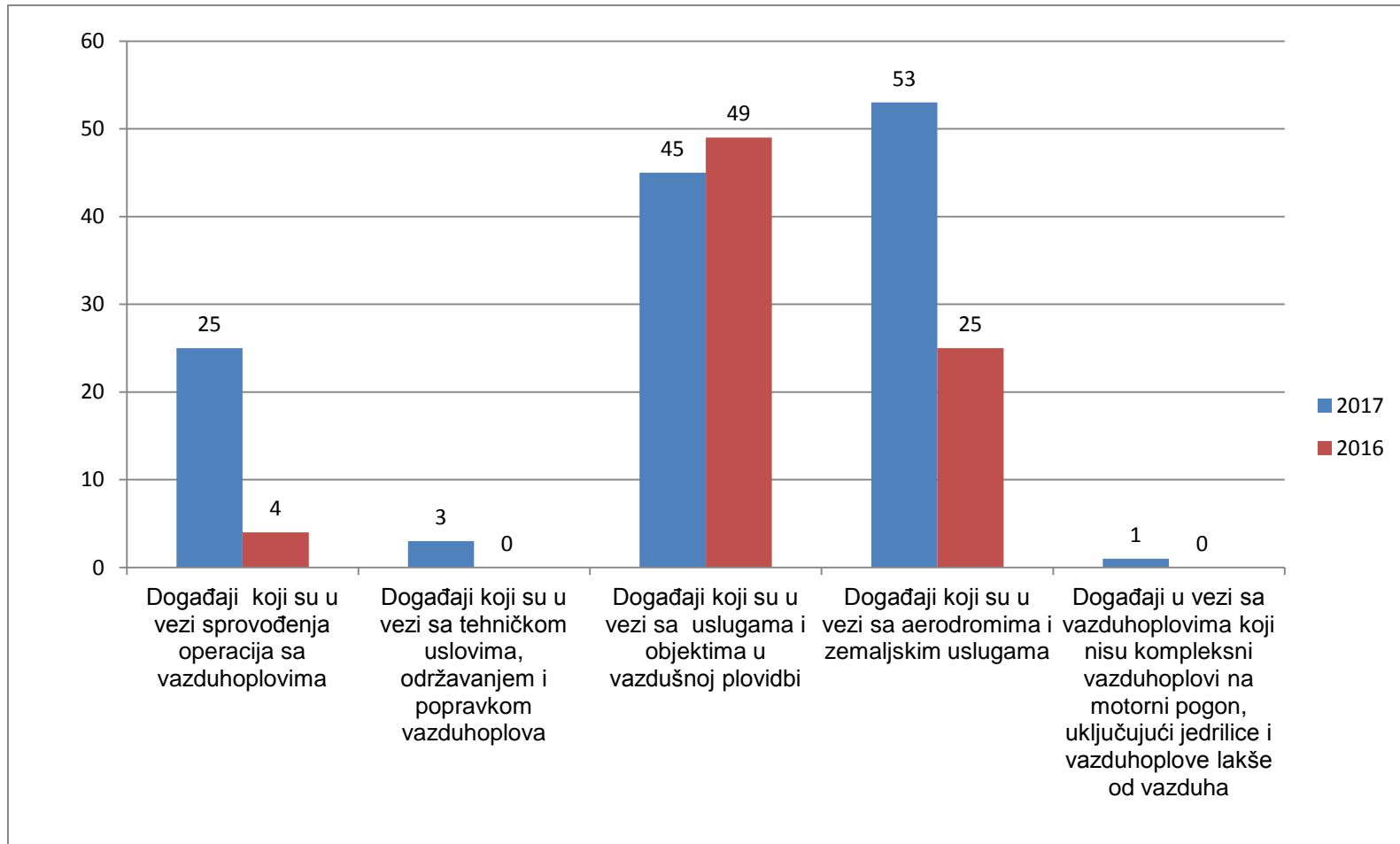
1	Oštećenje osigurača koji služi pri zatvaranju vrata na nosnom točku	Parking pozicija aerodroma	Postojanje ranijeg oštećenja na osiguraču koje je prouzrokovalo predmetno oštećenje	BHDCA nema mjere prevencije za ovaj događaj.
1	Blizak susret aerodromskog vozila sa avionom	Aerodrom	Problem u komunikaciji i koordinaciji	Unaprijediti komunikaciju i koordinaciju između službe kontrole letenja i aerodromskog osoblja koje se kreće po manevarskim površinama aerodroma.
1	Teodolitski uređaj na PSS	PSS aerodroma	Pored radova na svjetlosnoj liniji PSS, na aerodromu su obavljena i geodetska snimanja za određivanje pozicije budućih svjetala centralne linije PSS	<p>Potrebno je da BHANSA uputi dopis aerodromu da se obezbijedi izvršenje/poštovanje svih propisanih procedura koje su navedene u dokumentu Sporazum o koordinaciji između BHANSA – JPAKL i aerodrom”, gdje postoje utvrđene obaveze operatora kada su u pitanju manevarske površine i podnošenje izvještaja o stanju PSS i manevarskih površina.</p> <p>Insistirati da službenici aerodromskog preduzeća redovno obilaze i pregledaju manevarske površine, pogotovo kada je u toku izvođenje bilo kakvih radova, a naročito oko PSS-a i manevarskih površina, a posebno u terminima kada imaju najavljene dolaske/odlaske vazduhoplova, kako bi se izbjegla pojava ovakvih situacija koje mogu dovesti do ugrožavanja bezbjednosti vazdušne plovidbe (safety).</p>

1.3.6 Događaji u vezi sa vazduhoplovima koji nisu kompleksni vazduhoplovi na motorni pogon, uključujući jedrilice i vazduhoplove lakše od vazduha

Broj događaja	Vrsta događaja	Mjesto događaja	Uzrok	Mjere prevencije
1	Letenje drona u kontrolisanoj zoni	CTR aerodroma	Postojao je dogovor prije obavljanja letačkih aktivnosti da operater drona koordiniše svoje aktivnosti sa kontrolom letenja telefonom, a podnosilac izvještaja je naveo da je uzrok ovog događaja nepodnošenje NOTAM-a	BHDCA se obraćao kontroli letenja za pojašnjenje ovog događaja ali odgovor od istih nije dobijen. Stoga, BHDCA nema mjere prevencije za ovaj događaj.

1.4 Trend događaja u posljednje dvije godine

Vrsta događaja	Broj događaja u 2017. godini	Broj događaja u 2016. godini
Događaji koji su u vezi sprovođenja operacija vazduhoplovima	24	4
Događaji koji su u vezi sa tehničkom uslovima, održavanjem i popravkom vazduhoplova	3	0
Događaji koji su u vezi sa uslugama i objektima u vazdušnoj plovidbi	45	49
Događaji koji su u vezi sa aerodromima i zemaljskim uslugama	53	25
Događaji u vezi sa vazduhoplovima koji nisu kompleksni vazduhoplovi na motorni pogon, uključujući jedrilice i vazduhoplove lakše od vazduha	1	0

Godišnji izvještaj o događajima koji su uticali na bezbjednost letenja u 2017. godini

BHDCA veliku pažnju posvjećuje analizi predmetnih događaja (incidenata) i davanju bezbjednosnih preporuka koje se odnose na povećanje nivoa bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva u BiH.

Na osnovu analize svih događaja i bezbjednosnih preporuka, BHDCA procjenjuje rizike po bezbjednost vazdušne plovidbe i preuzima planske aktivnosti prilikom planiranja nadzora.

Ovaj izvještaj, kao jedan od parametara, će poslužiti BHDCA za izradu analize bezbjednosti u BiH za 2017. godinu.